

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
Болградського районного суду Одеської області
05.09.2024

м. Одеса, 2024 рік

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі - НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 05.09.2024 групою НПМ здійснено відвідування Болградського районного суду Одеської області (далі – суд).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Несвіта Юлія Ігорівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Сандуленко Катерина Сергіївна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Фісюков Сергій Сергійович, представник громадської організації.

Суд розташований за адресою: вул. 25 Серпня, 192, м. Болград, Одеська обл., 68702.

Керівництво установи:

Кодінцева Світлана Володимирівна, голова суду;

Сайтрали Наталя Миколаївна, керівник апарату суду.

Відповідно до статті 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Болградський районний суд Одеської області є судом першої інстанції та здійснює правосуддя у порядку, встановленому процесуальним кодексом.

Суд розглядає цивільні, кримінальні, адміністративні справи, а також справи про адміністративні правопорушення у випадках та порядку, визначених законом.

Штатна чисельність працівників становить 18 осіб. Згідно зі штатним розписом кількість штатних посад суддів - 5, здійснює правосуддя – 3 судді.

Суд розміщений в одноповерховій будівлі, яка побудована в 1911 році. Болградський районний суд розташовується в зазначеному приміщенні з 1944 року.

Необхідно зазначити, що приміщення будувалось не з метою розміщення в ньому суду, а є пристосованим до таких потреб, що суттєво впливає на внутрішнє планування та належне дотримання за цих умов прав і свобод людини під час здійснення правосуддя.

На вході до будівлі суду наявна інформація про найменування судового органу.

У приміщенні суду встановлено інформаційні стенди з наявною інформацією про телефони гарячих ліній надання безоплатної правової допомоги, а також звернення до Уповноваженого Верховної ради України з прав людини, наявні взірці заяв.

Перед центральним входом до будівлі суду наявна в справному технічному стані кнопка виклику для осіб з інвалідністю (фото 1).

Підтримання правопорядку в приміщенні суду здійснює Служба судової охорони в Одеській області. Організовано внутрішній пункт пропуску осіб з ручним металодетектором «GARRET».

На пропускному пункті наявна аптечка для надання першої допомоги, яка укомплектована необхідними медичними препаратами та засобами, що відповідають актуальним термінам придатності (фото 2).

У будівлі суду розташовано два входи/виходи – центральний та службовий (конвойний).

У приміщенні суду облаштовано п'ять залів судових засідань, з яких одна зала судових засідань з розгляду кримінальних справ, яку обладнано загородженням зі спеціального захисного скла для розміщення підсудних та системою відеоконференцзв'язку для проведення судових засідань (процесуальних дій) у режимі відеоконференції (фото 3).

У суді наявна автоматична пожежна сигналізація з датчиками диму, а також є кнопки тривожної сигналізації у кількості 5 штук.

Під час відвідування у суді перебувало дві особи, які відносяться до категорії підсудних (засуджених). В ході проведення конфіденційних бесід із зазначеними особами, скарг та зауважень не надходило.

Не зважаючи на заходи, вжиті керівництвом суду для забезпечення належного доступу до правосуддя, під час відвідування групою НПМ встановлено факти порушень прав людини та недоліки, що потребують вжиття заходів реагування і усунення причин та умов, що їм сприяють.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групою НПМ здійснено 25.01.2023.

За результатами попереднього відвідування НПМ надано наступні рекомендації:

- обладнати будівлю камерами для підсудних (затриманих);
- обладнати кімнати для роботи адвоката з підсудними (засудженими);
- забезпечити приміщення для роботи з матеріалами справ;
- обладнати спеціальний санвузол для підсудних (засуджених);
- забезпечити умови для відвідування Суду маломобільними групами населення;
- забезпечити ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених;
- забезпечити на інформаційних стендах актуальну інформація про графік прийому громадян, інформацію з номерами телефонів гарячих ліній Державної судової адміністрації України, надання безоплатної правової допомоги, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо;
- замінити в аптечці протерміновані ліки;
- вести журнали обліку роботи бактерицидних ламп.

Слід зазначити, що недоліки та порушення, виявлені за результатами попереднього відвідування, не усунуті, надані рекомендації не виконані за винятком виконаних рекомендацій щодо інформаційних стендів, у приміщенні суду з'явилась актуальна інформація про графік прийому громадян, телефони гарячих ліній Державної судової адміністрації України, надання безоплатної правової допомоги, контакти Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (фото 4), замінено протерміновані ліки та заведено журнал обліку роботи бактерицидної лампи.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Під час відвідування приміщень суду встановлено факт порушення вимог пункту 6.5.2. ДБН В.2.2-26:2010 Будинки і споруди. Суди, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 17.05.2010 №175 (далі-ДБН В.2.2-26:2010), де визначено, що кількість камер для підсудних (засуджених) слід передбачати виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ. Беручи до уваги викладене, в зазначеному суді, де розташовано дві зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, має бути обладнано шість камер. Натомість в суді взагалі відсутні камери для підсудних (засуджених).

Підсудні (засуджені) чекають на розгляд судових справ в приміщенні суду або в спеціальному автомобілі, що є несумісним зі стандартами цивілізованої поведінки, які є відмінною ознакою демократичного суспільства. Утримання людей в таких умовах є приниження людської гідності.

За таких обставин в суді не може забезпечуватись роздільне розміщення чоловіків і жінок, дорослих і неповнолітніх, а також інших осіб відповідно до вимог статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення».

Незабезпечення належними умовами підсудних (засуджених) призводить до порушення їх прав на гідні умови тримання під час перебування.

Згідно з інформацією, отриманою від керівництва суду, встановлено, що суд неодноразово звертався до територіального управління Державної судової адміністрації України в Одеській області (далі – ТУДСА України в Одеській області) та до Державної судової адміністрації України (ДСА України) з проханням вжити заходів для забезпечення суду належною будівлею та облаштування його приміщень відповідно до вимог нормативно-правових актів, що регламентують його діяльність, з метою створення комфортних і безпечних умов для роботи суддів, працівників суду та відвідувачів, а також створення в суді відповідних умов утримання підсудних і засуджених.

За результатами розглядів зазначених листів, 05.08.2021 територіальним управлінням Державної судової адміністрації України в Одеській області укладено договір оренди нежитлових приміщень (частини об'єкту нерухомого майна) з Болградською районною державною адміністрацією. Приміщення розташовані за адресою: вул. 28 Червня, 5, м. Болград, Одеська область, для розміщення суду з урахуванням його потреб .

Після підписання договору оренди, 21.09.2021 керівництво суду звернулось до державного органу системи правосуддя та до депутатів Болградської міської ради з проханням вжити заходи для здійснення реконструкції будівлі та капітального ремонту з урахуванням потреб суду.

Зі слів керівництва суду, в період з 2021 по 2022 рік вживались заходи щодо проведення робіт в орендованому приміщенні. Однак, після введення воєнного стану в Україні фінансування для подальших ремонтних робіт не надходило, що призвело до неможливості реалізації запланованих заходів щодо поліпшення умов утримання підсудних і засуджених, а також виконання функцій суду (будь – які підтверджуючі документи групі НПІМ не надано).

2. У порушення пункту 20 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями, пункту 22.5 Європейських пенітенціарних правил та вимог пункту 12 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах підсудних (засуджених) за вимогою судів, затвердженого спільним наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26.05.2015 № 613/785/5/30/29/67/68 (далі – Інструкція), обвинувачені (підсудні), засуджені не мають доступу до чистої питної води. Ємність для питної води та одноразовий посуд відсутні.

Порушення права на життя (стаття 2 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

3. Установлено факт порушення вимог пункту 7.1.9 ДБН В.2.2-26:2010 та пункту 13 Інструкції, а саме: в приміщенні суду відсутній ізольований маршрут конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від камер до зали судових засідань для розгляду кримінальних справ, у зв'язку з чим, обвинувачені, підсудні (засуджені) конвоюються доступними для третіх осіб коридорами, що призводить до порушення їх прав та прав оточуючих на безпеку.

Зі слів керівника апарату на загальних зборах суддів та працівників апарату визначено правила поведінки працівників апарату суду під час здійснення конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених до приміщення суду для забезпечення ізольованого маршруту конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених від службового входу суду до зали судових засідань.

4. Також у порушення вимог пункту 5.11 ДБН В.2.2-26:2010 та пункту 14 Інструкції не обладнано бокс для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки (висадки) обвинувачених (підсудних), засуджених або огороженої

стоянки для спеціального автотранспорту варті біля зовнішнього спеціального входу (фото 5).

Таким чином, порушується принцип ізолюваності конвоювання, в результаті чого, такі обставини можуть призвести до виникнення надзвичайних подій, що в свою чергу є порушенням права на забезпечення безпеки в суді.

5. У порушення вимог пункту 6.5.1 ДБН В.2.2-26:2010 та пункту 9 Інструкції, в суді відсутні приміщення для конвою та санітарні вузли.

6. У порушення Вимог щодо утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, на момент відвідування тимчасове укриття, яке має забезпечувати можливість безпечного перебування громадян у разі оголошення повітряної тривоги, в суді не облаштовано.

Зі слів керівника апарату повідомлено, що згідно із Розпорядженням голови суду від 18.07.2022 визначено алгоритм дій для працівників та відвідувачів суду під час оповіщення «Повітряна тривога». В приміщенні суду біля вхідних дверей для відвідувачів суду наявна інформація про найближчі захисні споруди цивільного захисту для укриття населення в м. Болграді Одеської області.

Порушення права на професійну правничу допомогу (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 59 Конституції України).

7. У порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 59 Конституції України, вимог пункту 6.5.2 ДБН В.2.2-26:2010 у приміщенні суду не обладнано кімнату для роботи адвоката з обвинуваченими, підсудними (засудженими), що унеможливорює реалізацію їх права на захист.

Окрім цього, зазначене порушення може стати причиною чергових звернень до Європейського суду з прав людини і виплатою Україною значних сум коштів в якості компенсації.

У справі «Фірстов проти Росії» (скарга № 67312/12) Європейський суд з прав людини констатував, що хоч підсудний і міг спілкуватися зі своїм захисником через загородження у залі суду, у тому числі під час перерв, які оголошувалися для цієї мети суддею за клопотанням заявника, не було доведено, що такі консультації носять конфіденційний характер у зв'язку з присутністю конвою у межах досяжності слуху. Таким чином, ЄСПЛ засвідчив порушення ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Отже, проведення зустрічі адвоката із утримуваними особами у приватному порядку є необхідним для їх захисту від неналежного поводження.

Керівник апарату повідомила, що для реалізації права підсудними (засудженими) на конфіденційне побачення з адвокатами наразі здійснюється в залі судового засідання для розгляду кримінальних проваджень. Ознайомлення відвідувачів із матеріалами справи здійснюється працівниками апарату суду в приміщенні канцелярії суду або в залах судового засідання.

Порушення права осіб на рівний доступ до правосуддя (ст. 9, 13 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та ст. 26 Конституції України).

8. Відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України 30.11.2018 № 327 (далі – ДБН Інклюзивність) доступність для маломобільних груп населення повинна забезпечуватися фізичною можливістю і зручністю потрапляння та пересування об'єктом.

Так, у порушення вимог пунктів 5.3 та 6.3 ДБН Інклюзивність приміщення суду не обладнано зовнішніми та внутрішніми пандусами, у зв'язку з чим маломобільні групи населення, без сторонньої допомоги не можуть потрапити до залу судових засідань для розгляду кримінальних справ, санітарного вузла та інших приміщень суду (фото 6).

Керівництвом суду надано групі НПМ Наказ від 23.12.2021 № 20-од про визначення відповідальної особи, яка забезпечує доступ до приміщень суду зазначених осіб.

9. У порушення вимог пункту 8.3.1 ДБН в приміщенні суду відсутні тактильні інформаційні покажчики, які повинні дублювати плоско друковану текстову чи графічну інформацію у тактильному вигляді та шрифтом Брайля.

Зі слів керівника апарату щодо встановлення в приміщенні суду інформації шрифтом Брайля керівництво суду звернулося до ТУДСА України в Одеській області із проханням вжити заходи для забезпечення Болградського районного суду табличками з відповідною інформацією шрифтом Брайля.

10. Окрім цього, у порушення вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність, санітарні вузли у приміщенні суду не пристосовані для користування маломобільними групами населення у зв'язку з відсутністю у них поручнів та можливості людині на візку потрапити до санітарної кімнати (фото 7).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Державній судовій адміністрації України та територіальному управлінню Державної судової адміністрації України в Одеській області:

Вжити заходи щодо запобігання порушень, що призводять або можуть призводити до порушень прав людини.

Болградського районному суду Одеської області:

1. Забезпечити кількість камер для підсудних (засуджених) не менш ніж 4 м² виходячи з розрахунку три камери на кожен зал судових засідань для розгляду кримінальних справ;

2. Забезпечити в суді приміщення для розміщення особового складу варту та санітарні вузли;

3. Забезпечити ізольований маршрут конвоювання підсудних (засуджених) від камер до зали судових засідань для розгляду кримінальних;

4. Створити для маломобільних груп населення відповідні умови доступу до приміщень суду;

5. Облаштувати суд кімнатою для роботи адвоката з підсудними (засудженими);

6. Забезпечити обладнання боксу для заїзду спеціального автотранспорту варті та посадки (висадки) обвинувачених (підсудних), засуджених або (при неможливості обладнання боксу) огороженої стоянки для спеціального автотранспорту варті;

7. Облаштувати в суді найпростіше укриття;

8. Забезпечувати вільний доступ підсудних (засуджених) до чистої питної води;

9. Забезпечити в суді наявність тактильних інформаційних показчиків;

10. Забезпечити в суді санітарні вузли відповідно до вимог пункту 11.5 ДБН Інклюзивність.

Додаток: фотознімки на 2 арк. в 1 прим., документи з приводу виділення іншого об'єкта під суд.

Керівник групи НПМ
Головний спеціаліст Відділу
сприяння роботі регіональних
представництв Секретаріату
Верховної Ради України
з прав людини

Юлія НЕСВІТА

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

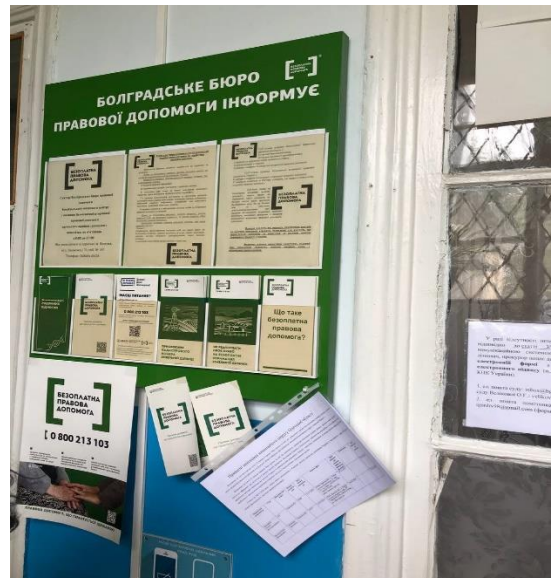

Фото 5**Фото 6****Фото 7**